

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การควบคุมโรคแอนแทรกโนสของมะม่วงพันธุ์โชคอนันต์ โดยชีววิธีแบบผสมผสาน INTEGRATED BIOLOGICAL CONTROL OF MANGO ANTHRACNOSE VAR. CHOAKANON
นักศึกษา	นางสุมิตรา น้อยเอี่ยม
อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์	รศ.ดร.เกษม สร้อยทอง
อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ร่วม	รศ. ช. นิภูษิตศิริ สุขสุวรรณ ผศ.ดร.มยุรา สุนยวีระ
ระดับการศึกษา	วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการศัตรูพืช สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
พ.ศ.	2540

บทคัดย่อ

การสำรวจและศึกษาแหล่งระบาดของโรคแอนแทรกโนสของมะม่วง ในพื้นที่ปลูกจำนวน 7,656 ไร่ ทางภาคตะวันออก 5 จังหวัด ได้แก่ ฉะเชิงเทรา 607 ไร่ ปราจีนบุรี 2,840 ไร่ สระแก้ว 318 ไร่ ชลบุรี 3,688 ไร่ และระยอง 203 ไร่ พบว่าในทุกพื้นที่ปลูกมะม่วงมีโรคแอนแทรกโนสที่เกิดจากเชื้อรา *Colletotrichum gloeosporioides* (Penz.) Sacc. เข้าทำลายมะม่วง พันธุ์น้ำดอกไม้ พันธุ์เขียวเสวย และพันธุ์โชคอนันต์ โดยเชื้อเข้าทำลายมากที่สุดบนผลมะม่วง รองลงมาได้แก่ ใบ และช่อดอก

การแยกเชื้อสาเหตุทำให้เกิดโรคแอนแทรกโนส ของมะม่วงพันธุ์โชคอนันต์ พบเชื้อรา *C. gloeosporioides* จำนวน 10 isolates ซึ่งแยกเชื้อได้จากช่อดอก จำนวน 1 isolate (IFF) จากผล 4 isolates ได้แก่ IFF1, IFF2, IFF3, และ IFF4 จากใบจำนวน 3 isolates ได้แก่ IFL1, IFL2, และ IFL3, และจากดิน และเศษซากพืชบริเวณโคนต้นมะม่วง จำนวน 2 isolates ได้แก่ IFS1 และ IFS2

ทำการทดสอบความสามารถในการเกิดโรคแอนแทรกโนสกับมะม่วงพันธุ์โชคอนันต์ พบว่า isolate IFF1 ซึ่งมีการเจริญเติบโตและสร้าง conidia ได้ดี มีความรุนแรงต่อการเกิดโรค

กับผล ใบและต้นกล้ามะม่วงอายุ 3 เดือน เมื่อปลูกเชื้อโดยใช้ปริมาณเชื้อก่อโรค 4×10^6 สปอร์/มิลลิลิตร และจากการทดสอบกับพืชอาศัยอื่นๆ พบว่า isolate IFF1 ยังสามารถทำให้เกิดโรคกับต้นกวาดำ มะเขือเทศ ถั่วเหลือง พิโลเดนดรอน ถั่วเขียว และถั่วลิสงได้ เมื่อใช้สปอร์แขวนลอยที่ความเข้มข้น 4.2×10^6 สปอร์/มิลลิลิตร อย่างไรก็ตาม isolate IFF1 ไม่แสดงอาการโรคกับต้นพริก ว่านสีทศ เขียวหมื่นปี และของออฟฟาไมก้า

จากการทดสอบความต้องการอาหารในการเจริญเติบโตของเชื้อรา *C. gloeosporioides* isolate IFF1 พบว่าสามารถเจริญเติบโตและสร้างสปอร์ได้ดีบนอาหาร Potato Dextrose Agar (PDA) ที่ระดับ pH 5.00-7.00 อุณหภูมิ 30 องศาเซลเซียส ส่วนการทดสอบเชื้อราที่เป็นจุลินทรีย์ต่อต้าน (microbial antagonists) พบว่า *Chaetomium cupreum*, *Chaetomium globosum* มีการเจริญเติบโตและสร้างสปอร์ได้ดี บนอาหาร PDA ที่ระดับ pH 5.00-6.00 อุณหภูมิ 20-30 องศาเซลเซียส ส่วน *Trichoderma harzianum* PC01 และ *Trichoderma hamatum* PC02 พบว่าเจริญเติบโตและสร้างสปอร์ได้ดี บนอาหาร PDA ที่ระดับ pH 4.00-5.00 อุณหภูมิ 20-30 องศาเซลเซียส

การทดสอบการเลี้ยงเชื้อร่วมบนอาหาร PDA ระหว่างเชื้อรา *C. gloeosporioides* IFF1 กับเชื้อราที่เป็นจุลินทรีย์ต่อต้านพบว่า *T. harzianum* PC01 สามารถยับยั้งการเจริญเติบโตของโคโคนีและการสร้างสปอร์ของเชื้อราสาเหตุโรคแอนแทรคโนสได้ 74.13 และ 97.31 เปอร์เซ็นต์ตามลำดับ *T. hamatum* PC02 สามารถยับยั้งการเจริญเติบโตของโคโคนีและการสร้างสปอร์ของเชื้อราสาเหตุโรสดังกล่าวได้ 63.24 และ 55.13 เปอร์เซ็นต์ตามลำดับ ในขณะที่ *Ch. globosum* สามารถยับยั้งการเจริญเติบโตของโคโคนี และการสร้างสปอร์ของเชื้อราสาเหตุโรคได้ 62.38 และ 76.20 เปอร์เซ็นต์ตามลำดับ ส่วน *Ch. cupreum* สามารถยับยั้งการเจริญเติบโตของโคโคนี และการสร้างสปอร์ได้ 52.02 และ 53.17 เปอร์เซ็นต์ตามลำดับ

จากการทดสอบการใช้ชีวผลิตภัณฑ์ (bioproducts) ที่ผลิตจาก *Chaetomium* spp. และ *Trichoderma* spp. ในแปลงทดลองของเกษตรกร เพื่อป้องกันโรคแอนแทรคโนสของมะม่วงพันธุ์โชคอนันต์ อายุ 5 ปี ระยะปลูก 3X3 เมตร ในระหว่างเดือน กุมภาพันธ์ 2539 ถึง มีนาคม 2540 โดยก่อนทำการทดลองพบว่า ในแปลงทดลองที่จะใช้ชีวผลิตภัณฑ์ *Chaetomium*, *Trichoderma* และใช้สารเคมีป้องกันกำจัดเชื้อรา มีระดับการเกิดโรคแอนแทรคโนส และปริมาณเชื้อก่อโรคในเศษซากพืชในดินไม่แตกต่างกันทางสถิติ ภายหลังจากทดลองใช้ชีวผลิตภัณฑ์ *Chaetomium* ชนิดเม็ดในอัตรา 20 กรัมต่อต้น โดยหว่านรอบโคนต้น ทุก 4 เดือน ร่วมกับปุ๋ยอินทรีย์ กทม.5 กิโลกรัมต่อต้น พบว่าในแปลงทดลองใช้ *Chaetomium* สามารถลดการเกิดโรคแอนแทรคโนสได้ 55.93 เปอร์เซ็นต์และลดปริมาณเชื้อก่อโรคในดินได้ 79.88 เปอร์เซ็นต์ ในแปลงทดลองใช้ *Trichoderma* ชนิดเม็ด ในอัตรา 40 กรัมต่อต้น หว่านรอบโคนต้นทุก 4 เดือนร่วมกับปุ๋ยอินทรีย์

กทม.5 กิโลกรัมต่อต้น พบว่าสามารถลดการเกิดโรคแอนแทรคโนส และปริมาณเชื้อก่อโรคในดิน ได้ 55.53 และ 81.26 เปอร์เซ็นต์ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบกับแปลงทดลองใช้สารเคมีป้องกัน กำจัดเชื้อราที่ฉีดพ่นสลับกันทุก 7 วัน ได้แก่ Carbendazim, Zinep, Manep และ Copper oxychloride พบว่าสามารถลดการเกิดโรคได้ 50.16 เปอร์เซ็นต์และลดปริมาณเชื้อก่อโรคได้ 23.83 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติเมื่อเปรียบเทียบกับแปลงทดลองใช้ชีวผลิตภัณฑ์ *Chaetomium* และ *Trichoderma*

จากการทดลองเปรียบเทียบการเกิดโรคในช่อดอกจนถึงเก็บเกี่ยวผลผลิตของมะม่วง พันธุ์โชคอนันต์ใน 2 ช่วง ได้แก่ ฤดูฝน (พฤษภาคม - สิงหาคม 2539) และ ฤดูร้อน (มกราคม- เมษายน 2540) ในแปลงทดลองใช้ชีวผลิตภัณฑ์ *Chaetomium* ที่ฉีดพ่นสปอร์แขวนลอย (spore suspension) ในปริมาณ 22×10^{10} สปอร์ต่อมิลลิลิตร ตันละ 500 มิลลิลิตร ทุก 30 วัน พบว่า การเกิดโรคแอนแทรคโนสลดลงบนช่อดอก ส่วนบน และส่วนล่าง และในระยะเวลาพัฒนาของผล มะม่วงที่มีอายุ 30 60 และ 90 วัน ซึ่งไม่แตกต่างกันทางสถิติเมื่อเปรียบเทียบกับแปลงทดลอง ใช้ชีวผลิตภัณฑ์ *Trichoderma* ที่ฉีดพ่นสปอร์แขวนลอย ในปริมาณ 404×10^{10} สปอร์ต่อ มิลลิลิตร ตันละ 500 มิลลิลิตร ทุก 30 วัน และแปลงทดลองใช้สารเคมีป้องกันกำจัดเชื้อรา Carbendazim, Zinep, Manep และ Copper oxychloride อย่างไรก็ตามการเกิดโรคในฤดูฝนจะมากกว่าในฤดูร้อน สำหรับคุณภาพและปริมาณผลผลิตที่ได้รับในฤดูฝน พบว่าในแปลงที่ใช้ผลิตภัณฑ์ *Trichoderma* ให้ผลผลิตสูงสุดซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อเปรียบเทียบกับแปลงที่ใช้ชีวผลิตภัณฑ์ *Chaetomium* และสารเคมีป้องกันกำจัดเชื้อรา สำหรับการให้ผลผลิตในช่วงฤดูร้อนพบว่า แปลงที่ใช้ชีวผลิตภัณฑ์ *Trichoderma* ให้ผลผลิตสูงสุด รองลงมาคือ แปลงที่ใช้ชีวผลิตภัณฑ์ *Chaetomium* ซึ่งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อเปรียบเทียบกับแปลงที่ใช้สารเคมีป้องกันกำจัดเชื้อราซึ่งได้รับผลผลิตต่ำสุด นอกจากนี้การเกิดโรคแอนแทรคโนสหลังการเก็บเกี่ยวในผลมะม่วงที่บ่มไว้เป็นเวลา 5 วัน พบว่าการเกิดโรคผล มะม่วงเน่าจากเชื้อรา *C. gloeosporioides* ไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ ในแปลงที่ใช้ *Trichoderma* และ *Chaetomium* และสารเคมีป้องกันกำจัดเชื้อรา